

«Οδυσσέας Ελύτης, το φωτεινό πρόσωπο της Ελλάδας»

Ευαγγελία Βλαχοστεργίου

Φιλολόγος, 11^ο Λύκειο Λάρισας
e-mail:vlachlia@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το διδακτικό σενάριο το οποίο παρουσιάζεται στην εισήγηση, επιχειρεί ένα «ταξίδι» στον ποιητικό κόσμο του Οδ. Ελύτη. Με αφετηρία διδακτικές ενότητες των σχολικών βιβλίων της Β' ΛΥΚΕΙΟΥ, τα παιδιά «εισχωρούν» στη ζωή του ποιητή, στο έργο του, στον τρόπο γραφής, στις επιρροές του από τον υπερρεαλισμό, στα οπτικά του ποιήματα (κολλάζ), στα μελοποιημένα ποιήματα, ενώ παράλληλα γνωρίζουν ένα ολόκληρο έργο, τον **«Ήλιο τον Ηλιάτορα»**. **Σκοπός** είναι με αυτή την πρόταση διδασκαλίας, η οποία στηρίζεται 1) στα σχολικά εγχειρίδια 2) σε ολόκληρο λογοτεχνικό έργο και 3) στη χρήση των ΤΠΕ, να επιτευχθεί μια γόνιμη και δημιουργική προσέγγιση ανάμεσα στη θεωρία του βιβλίου της Έκφρασης-Έκθεσης και τα λογοτεχνικά κείμενα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ποιητική γλώσσα, λεκτικά παιχνίδια, μελοποιημένη ποίηση, «οπτικά ποιήματα» (κολλάζ)

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

- η έτοιμη γνώση που παρέχει ο δάσκαλος «αυθεντία»
- το ασφυκτικό εξεταστικό σύστημα που καλλιεργεί την παπαγαλία
- η αμηχανία των μαθητών μπροστά στην ποίηση, την οποία θεωρούν δύσκολη και απροσπέλαστη
- η δικτατορία του μαζικού γούστου (που διαμορφώνει κυρίως η τηλεόραση) και η διάβρωση του γλωσσικού αισθητηρίου
- η ελάχιστη σχέση με την κουλτούρα της ανάγνωσης, το έντεχνο τραγούδι, τη ζωγραφική
- η χρήση του υπολογιστή από τους μαθητές μόνο για παιχνίδι

οδηγούν στην ανάγκη νέων παιδαγωγικών πρακτικών. Σε έναν κόσμο που αλλάζει με ραγδαίους ρυθμούς, σε έναν κόσμο πολύμορφο, η γνώση πρέπει να προσεγγίζεται με κείμενα πολυμορφικά (**Παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών**)

ΤΑΞΗ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Μαθήματα: Έκφραση- Έκθεση και Νεοελληνικά κείμενα

Διδακτικές Ενότητες: Περίληψη- Σημειώσεις

Βιογραφικά Είδη και Αυτοβιογραφία

Βιβλιοκριτική-Βιβλιοπαρουσίαση

Το ποίημα του Οδ. Ελύτη: «Η τρελή ροδιά»

Χρονική διάρκεια Ενδοσχολικός χρόνος: **8** ώρες

Εξωσχολικός χρόνος: _ανάγνωση του έργου «**Ο ήλιος ο ηλιότορας**»

ΣΚΟΠΟΣ

Η γνωριμία με το έργο του Οδ. Ελύτη μέσα από μία ποικιλία κειμένων που ενεργοποιούν τις γλωσσικές δεξιότητες, την κριτική ικανότητα και την αισθητική καλλιέργεια, με τρόπο παιγνιώδη, ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι το θεωρητικό πλαίσιο και η λογοτεχνία μπορεί να **«συνομιλεί»** με την τεχνολογία.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Παραγωγή γραπτού λόγου (βιογραφικό σημείωμα, αυτοβιογραφικό, βιβλιοπαρουσίαση, βιβλιοκριτική)
- Παραγωγή διαγραμματικών κειμένων και σύντομων σχολίων, διατύπωση τίτλων και περιλήψεων
- Δημιουργία Power Point με τη συνεργασία εκπαιδευτικού και μαθητών
- Ακροαματική πρόσληψη της ποίησης
- Γνωριμία με την μελοποιημένη ποίηση
- Διερεύνηση της *ποιητικής* γλώσσας του Οδ. Ελύτη και της θεματολογίας των ποιημάτων
- Δημιουργία λεκτικών παιχνιδιών

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΤΠΕ

- Ανάπτυξη πρωτοβουλίας για την αναζήτηση της διαδικτυακής πληροφορίας, την οποία ο μαθητής επιλέγει, αξιολογεί, διαμορφώνει και παρουσιάζει
- αναζήτηση της γνώσης σε ανοιχτά διερευνητικά περιβάλλοντα (π.χ. ηλεκτρονικά λεξικά)
- συνεργασία στο πλαίσιο της ομαδικής εργασίας
- καλλιέργεια κριτικής σκέψης στο πλαίσιο του ψηφιακού γραμματισμού
- παραγωγή ηλεκτρονικού λόγου από τους μαθητές

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Οι μαθητές έχουν χωρισθεί από τον διδάσκοντα σε 3 ομάδες (τα θέματα της κάθε δραστηριότητας είναι τρία). Ορίζονται οι αρμοδιότητες του κάθε μαθητή στην ομάδα του. Η επιλογή τους γίνεται με κριτήρια που καθορίζει ο διδάσκων, αφού λάβει υπόψη του τις προτιμήσεις τους, την εξοικείωση με τον υπολογιστή και την διαφορετική επίδοση. Συνεργάζονται, καταθέτουν τις απόψεις τους γραπτά και προφορικά, επιχειρηματολογούν, συνθέτουν και

επεξεργάζονται κείμενα –ολόκληρα ή διαγραμματικά, σχολιάζουν κείμενα και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών.

Ο ρόλος του διδάσκοντος: καθοδηγεί, διευκολύνει, υποστηρίζει, εμπυχώνει και αποτρέπει τη μονόδρομη και παθητική ροή των πληροφοριών. Βρίσκεται σε δεύτερο πλάνο. Το βασικό ρόλο έχουν οι μαθητές.

Α' ΦΑΣΗ

(1 διδακτική ώρα στο εργαστήριο πληροφορικής, φύλλο εργασίας 1)

Οι μαθητές της **Α' ομάδας** θα ανατρέξουν στις ιστοσελίδες www.wikipedia.org και www.ekebi.gr με στόχο να δουν **δύο** διαφορετικά βιογραφικά του Οδ. Ελύτη, να παρατηρήσουν τη δομή τους, να τα συγκρίνουν, να εντοπίσουν **τα σχόλια** που ενδέχεται να υπάρχουν και να επιλέξουν στοιχεία, ώστε να **συντάξουν ένα δικό τους βιογραφικό σημείωμα**, με διαγραμματικό χαρακτήρα, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στην παρουσίαση με Power Point. (Ενδεικτικό διάγραμμα υπάρχει στο Λεξιλόγιο του Βιογραφικού σημειώματος στη σελ. 82 του σχολ. Βιβλίου Έκφρασης Έκθεσης Β' Λυκείου. (ενότητα: βιογραφικό σημείωμα)

Οι μαθητές της **Β' ομάδας** έχουν ως στόχο να συγκρίνουν ένα βιογραφικό σημείωμα που βρίσκεται στην ιστοσελίδα www.ekebi.gr, με αυτοβιογραφικά στοιχεία που δίνονται στα φύλλα αξιολόγησης και τα οποία προέρχονται από τα έργα του Οδ. Ελύτη **«Ανοιχτά Χαρτιά»** και **«Εν Λευκώ»**. Καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, παράγουν ένα δικό τους κείμενο χρησιμοποιώντας γ' ενικό πρόσωπο, και προσθέτουν τα δικά τους σχόλια. Εδώ, έχουν ως οδηγό τους τις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου Έκφραση Έκθεση της Β' Λυκείου, σελ. 86-87 (αυτοβιογραφικό σημείωμα) που σχολιάστηκαν στην τάξη.

Οι μαθητές της **Γ' ομάδας** έχουν ως στόχο να παρουσιάσουν στους άλλους τα ποιητικά έργα του Οδ. Ελύτη και την θεματολογία του. Βρίσκουν τα έργα του στην παρακάτω ιστοσελίδα <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html>. Παρατηρούν τους τίτλους, ανοίγουν τα περιεχόμενα των συλλογών, διαβάζουν, σημειώνουν άγνωστες λέξεις τις οποίες αναζητούν στο **ηλεκτρονικό λεξικό** www.komvos.gr. Καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους, διαβάζουν στο φύλλο εργασίας κάποια αποσπάσματα από συνεντεύξεις του ποιητή και από το βιβλίο **«Ανοιχτά Χαρτιά»**

Τα παιδιά φεύγουν από το εργαστήριο έχοντας: μια φωτοτυπία του εξώφυλλου από το βιβλίο **«Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας»** και μια από τα περιεχόμενα (πρόσωπα που ομιλούν). **Στόχος** είναι να μαντέψουν το περιεχόμενο του έργου. Οι απόψεις τους θα συζητηθούν, όταν ασχοληθούμε με την ενότητα **«Παρουσίαση- Κριτική»** του σχολικού βιβλίου. Όταν ολοκληρωθεί το συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα δοθεί σε όλα τα παιδιά ολόκληρο το ποίημα **«Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας»**

Β' ΦΑΣΗ

Εξωσχολικός Χρόνος

Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν διαβάσει το ποίημα σε 15 ημέρες. Παράλληλα δίνονται ερωτήσεις για την κατανόησή του. Το ποίημα θα σχολιαστεί στο μάθημα των Νεοελληνικών Κειμένων (Άσκηση σχολ. Βιβλίου, Έκφραση-Έκθεση Β' Λυκείου, σελ. 167).

Ο ΗΛΙΟΣ Ο ΗΛΙΑΤΟΡΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ

ΑΦΗΓΗΤΗΣ	ΧΟΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ
Ο ΗΛΙΟΣ	ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΑΝΕΜΟΙ	ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΕΣ
ΚΟΡΙΤΣΙ	ΤΡΕΛΟΒΑΠΟΡΟ

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

1) Πως παρουσιάζεται ο ήλιος;

Ο ΗΛΙΟΣ

- 1) Σε ποιους απευθύνεται ο ήλιος;
- 2) Τι δηλώσεις κάνει;
- 3) Ποια χαρακτηριστικά έχει το τοπίο που διαγράφεται μέσα από αυτές του τις δηλώσεις;

ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

- 1) Τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι γυναίκες;
- 2) Ποια συναισθήματα τις διακατέχουν;
- 3) Ποια ιστορικά γεγονότα υπονοούνται;

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

1) Πως αντιδρά ο ήλιος;

Ο ΗΛΙΟΣ

- 1) Τι ακριβώς ζητά ο ήλιος από τους ανέμους;
- 2) Γιατί κατά τη γνώμη σας απευθύνεται σ' αυτούς;

ΑΝΕΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

- 1) Ποιές δυνατότητες έχει ο άνεμος;
- 2) Στον 6ο στίχο διαπιστώνει ότι « τρώγεται ο νους του ανθρώπου ». Από τι κατά τη γνώμη σας;

ΑΝΕΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

- 1) Από τι εξοργίζεται ο άνεμος;
- 2) Ποιος τύπος ανθρώπου σκιαγραφείται μέσα από τα λόγια του;

ΑΝΕΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

- 1) Διαπιστώνει απώλειες τόπων στο διάβα της ιστορίας; ποιες είναι αυτές κατά τη γνώμη σας;

ΑΝΕΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

- 1) Πως χαρακτηρίζονται οι δρόμοι; ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν όσοι επιχειρούν να τους διαβούν;
- 2) Ποιοι κατά τη γνώμη σας μπορεί να είναι οι τρελοί του κόσμου;

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

1) Από όσα ακουστήκανε , ο αφηγητής διαπιστώνει ότι **ο καημός τον κόσμο τον πάρα εβάρυνε**. Από τι κατά τη γνώμη σας;

ΚΟΡΙΤΣΙ

- 1) Να περιγράψετε το σκηνικό μέσα στο οποίο κινείται το κορίτσι.
- 2) Ποια συναισθήματα μας γεννά η παρουσία του κοριτσιού;
- 3) Ποιο ρόλο παίζει η παρουσία του, στο συγκεκριμένο σημείο του ποιήματος.

ΑΝΕΜΟΙ

- 1) Οι άνεμοι όλοι μαζί διαπιστώνουν ότι πράγματι, ο κόσμος δεν εβάρυνε από τους καημούς. Τι παρατηρούν από ψηλά;

Ο ΗΛΙΟΣ

- 1) Ο ήλιος μιλά για **μια όμορφη, αλλά παράξενη πατρίδα** .Τι είδους αντιθέσεις κρύβει μέσα της;
- 2) Να αναφέρετε ιστορικά παραδείγματα που να επιβεβαιώνουν το νόημα του 3^{ου}, του 5^{ου} και του 6^{ου} δίστιχου.

ΧΟΡΟΣ ΑΝΔΡΩΝ

- 1) Τι τελικά επιθυμεί ο άνθρωπος στη ζωή του;
- 2) Ποιοι του στερούν αυτές του τις επιθυμίες και γιατί;

ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

- 1) Ποιοι είναι **οι δυνατοί** κατά τα λεγόμενα των γυναικών;

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

- 1) Ο αφηγητής διαπιστώνει ότι ο ήλιος άλλαξε διάθεση γιαυτό παρατηρούνται αλλαγές στη φύση. Περιγράψτε τις εικόνες.
- 2) Τι είδους συναισθήματα μας δημιουργούν αυτές οι αλλαγές;

Ο ΗΛΙΟΣ

- 1) Ο ήλιος άλλοτε θλίβεται και άλλοτε χαίρεται. Σε ποιους στίχους φαίνεται η θλίψη του και σε ποιους η χαρά του;
- 2) Στο 7^ο δίστιχο παρομοιάζει τον εαυτό του με μια **μυλόπετρα**. Τι ρίχνει μέσα σ' αυτή προκειμένου να αλέσει και ποιο τελικά το αποτέλεσμα;
- 3) Τι συμβουλεύει τελικά τις γυναίκες;
- 4) Ποια η προτροπή του προς τον κόσμο;

ΤΟ ΤΡΕΛΟΒΑΠΟΡΟ

- 1) **Τρελοβάπορο είναι η Ελλάδα** .Γιατί κατά τη γνώμη σας την παρουσιάζει έτσι ο ποιητής;
- 2) Ποια τα χαρακτηριστικά της χώρας μας; ποιος ο ρόλος του ήλιου;

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

- 1) Ποιες οι εντυπώσεις σας από το ποίημα;
- 2) Συμφωνείτε με την παρομοίωση της Ελλάδας ως τρελλοβάπορο; (να αιτιολογήσετε την απάντησή σας).

Η Β' φάση ολοκληρώνεται σε **2 διδακτικές ώρες**, στην αίθουσα διδασκαλίας ,στο **Μάθημα των Νεοελληνικών Κειμένων**, όπου αναλύεται το έργο με στόχο, αφού γνωρίσουν οι μαθητές ολόκληρο το ποίημα, να κάνουν τη δική τους **βιβλιοπαρουσίαση και βιβλιοκριτική**, χρησιμοποιώντας το λεξιλόγιο της σελ. 168, Έκφραση-Έκθεση Β' Λυκείου (Κεφ. Παρουσίαση- Κριτική). Το κείμενο

θα παραχθεί και σε ηλεκτρονική μορφή με στόχο την παρουσίαση με power point.

Γ' ΦΑΣΗ

(3 ώρες στο Εργαστήριο Πληροφορικής, μετά από τροποποίηση του προγράμματος)

.Τα παιδιά είναι πάλι χωρισμένα σε ομάδες. Την 1^η ώρα, οι μαθητές της **Α'** ομάδας χρησιμοποιούν τα ηλεκτρονικά λεξικά της σελίδας www.komvos.edu.gr. Έχουν ως στόχο να κάνουν γλωσσολογικές διερευνήσεις, να εξηγήσουν λέξεις άγνωστες, να σχηματίσουν προτάσεις, να αναζητήσουν τη μεταφορική σημασία λέξεων, να βρουν αντιθέσεις. Θα διαπιστώσουν ότι οι λέξεις **ηλιάτορας, πετροπαιγνιδιάτορας, τρισήλιε, σουνίσανε, λοξάτος**, δεν εμφανίζονται στο λεξικό, άρα είναι κατασκευασμένες από τον ποιητή. Σχολιάζουν αυτή την ικανότητα του Οδ. Ελύτη, λαμβάνοντας υπόψη τους κι ένα δικό του σχόλιο που υπάρχει στο φύλλο εργασίας. Στη συνέχεια χρησιμοποιούν το χαρακτήρα %άτορας, και καλούνται να κάνουν ένα κατάλογο επιλέγοντας μόνο τις λέξεις που δηλώνουν **εξουσία** Έτσι, αντιλαμβάνονται τι ακριβώς σημαίνουν οι λέξεις **ηλιάτορας, βιγλάτορας, πετροπαιγνιδιάτορας**. Οι μαθητές της **Β'** ομάδας καλούνται να δώσουν **την κυριολεκτική και την μεταφορική** σημασία των λέξεων: «**ορίζω**», «**δυνατός**», «**πρώγομαι**» μέσα σε δικές τους προτάσεις και στη συνέχεια ,αφού αναζητήσουν τη σημασία των λέξεων «**χαμπέρια**», «**χαμίνια**», «**έφριξε**», «**ραπόρτο**», «**αποκοτιά**», «**εστρατήγεψαν**», «**γήτηψαν**» σχηματίζουν προτάσεις. . Οι μαθητές της **Γ'** ομάδας έχοντας ως σημείο αναφοράς το ποίημα «**Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας**» συμπληρώνουν τα κενά των στίχων που τους δίνονται στο φύλλο εργασίας. Θα διαπιστώσουν ότι όλοι τους κρύβουν αντιθέσεις. Συμπληρώνουν τον κατάλογο και με άλλους στίχους που περιέχουν αντιθέσεις, με στόχο να κατανοήσουν τον ρόλο τους, προκειμένου ο ποιητής να μιλήσει για την «**όμορφη και παράξενη πατρίδα**». (φύλλο εργασίας 2)

Την 2^η ώρα οι μαθητές της **Α'** ομάδας ανατρέχοντας στην ιστοσελίδα www.ime.gr , έχουν ως στόχο να διερευνήσουν το ιστορικό πλαίσιο κατά το οποίο γράφεται το ποίημα «**Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας**» (1971), να συγκεντρώσουν τα στοιχεία που αφορούν την περίοδο της δικτατορίας και τις αντιδράσεις των λογοτεχνών και να αναζητήσουν την άποψή του ποιητή για την Ιστορία, με σκοπό να επιχειρηματολογήσουν πάνω στο ερώτημα: **Γιατί ο Ελύτης επιλέγει αυτήν την πρωτότυπη και δυναμική σύγκριση της Ελλάδας με ένα τρελοβάπορο; Ποιος ο στόχος του;**

Οι μαθητές της **Β'** ομάδας αναζητούν τη μελοποιημένη ποίηση του Οδ. Ελύτη στην ιστοσελίδα www.youtube.com, , όπου πληκτρολογούν τους τίτλους των ποιημάτων, κρατούν σημειώσεις προκειμένου να ενημερώσουν όλους τους συμμαθητές τους και να τους προτρέψουν να ακούσουν τα πιο ενδιαφέροντα κατά τη γνώμη τους τραγούδια.

Τέλος οι μαθητές της Γ' ομάδας αναζητούν **«τα οπτικά ποιήματα»** του Οδ. Ελύτη (τα κολλάζ), σε CD, το οποίο έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός. Τα σχολιάζουν και επιλέγουν ποια κατά τη γνώμη τους θα παρουσιάσουν με power point κατά την ολοκλήρωση της εργασίας τους. (φύλλο εργασίας 3)

Την 3^η ώρα όλες οι ομάδες έχουν ως στόχο μέσα από άλλα ποιήματα να εντοπίσουν επιμέρους θέματα και να γνωρίσουν την **«ποιητική γραμματική»** του Οδ. Ελύτη. Οι μαθητές ανά 2 ασχολούνται με διαφορετικό ποίημα. Ανατρέχουν στην ιστοσελίδα www.snhell.gr και αναζητούν τα εξής ποιήματα:

1. Ήλιος ο Πρώτος

- Παιδί με το γρατσουνισμένο γόνατο
- Ναυτάκι του περιβολιού
- Η πορτοκαλένια

2. Τα Ρω του έρωτα

- Μαρίνα
- Ελένη
- Δελφινοκόριτσο
- Η ποδηλάτισσα
- Του ανέμου και της Παινεμένης

3. Προσανατολισμοί

- Η τρελή ροδιά
- Η πεντάμορφη στον κήπο

4. Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας

- Κορίτσι

Απαντούν στις ερωτήσεις κατανόησης που υπάρχουν στο φύλλο εργασίας, αναζητούν απόψεις του ποιητή σχετικά με τον τρόπο γραφής του, αναζητούν στα ποιήματα λέξεις- προτάσεις **«παράδοξες»**, μη αποδεκτές στην καθημερινή μας γλώσσα, γλωσσικές προκλήσεις που δρουν ως **«λεκτικές εκπυρσοκροτήσεις»**.

Η κάθε ομάδα ενημερώνει την άλλη για την υπόθεση του ποιήματος και συζητούνται οι περίεργοι συνδυασμοί των λέξεων. Όλες οι ομάδες επισκέπτονται το «Ψπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού www.komvos.edu.gr», όπου αναζητούν το κείμενο «Τέχνη – Τύχη – Τόλμη». Εκεί παίρνουν απαντήσεις για το πως λειτουργεί ο ποιητής λόγω των επιρροών του από τον υπερρεαλισμό. Όλες οι ομάδες στην παραπάνω διεύθυνση ακούν τα ποιήματα: **«Πορτοκαλένια»**, **«Λακωνικό»** και της **«Αγάπης αίματα»**. Στη συνέχεια κάνουν τις παρατηρήσεις τους για την άρθρωση των φωνών, το ύφος της απαγγελίας και τη μουσικότητα των στίχων. (φύλλο εργασίας 4)

Δ' ΦΑΣΗ (2 ώρες στη σχολική τάξη)

Στο μάθημα των **Νεοελληνικών Κειμένων** στη σχολική τάξη, αναλύεται το ποίημα **«Η τρελή ροδιά»**. Τα χαρακτηριστικά του υπερρεαλισμού δίνονται με όσο το δυνατόν πιο απλές εκφράσεις. Τα παιδιά μπορούν να κάνουν τα δικά τους **«λεκτικά υπερρεαλιστικά παιχνίδια»** έχοντας ολοκληρώσει την περιήγηση στον κόσμο του Οδυσσέα Ελύτη. Το υλικό το οποίο συγκέντρωσαν κατά τη

διάρκεια των μαθημάτων διαμορφώνεται σε μια παρουσίαση με Power Point, η οποία μπορεί να παρουσιαστεί και στους μαθητές των άλλων τμημάτων ή των άλλων τάξεων.

Προαιρετικά, μετά την ολοκλήρωση του διδακτικού σεναρίου, ασχολούνται με ένα φυλλάδιο, το οποίο περιέχει επιπλέον λεκτικά παιχνίδια από ολόκληρο το έργο του Οδυσσέα Ελύτη που αφορούν τις σύνθετες λέξεις, τους τολμηρούς συνδυασμούς ουσιαστικών και επιθέτων, τις εικόνες, τις χρωματικές εκπλήξεις, τις μεταφορές, τις προσωποποιήσεις, τα υποκρυπτόμενα συναισθήματα. Στο τέλος του φυλλαδίου υπάρχουν αποσπάσματα από όλα τα ποιήματα με τα οποία ασχολήθηκαν, αλλά και στίχοι από τις συλλογές **«Προσανατολισμοί»** και **«Ήλιος ο πρώτος»**, με τα οποία μπορούν να συνθέσουν μια **υπερρεαλιστική ιστορία**, η οποία διαδραματίζεται στο ξετύλιγμα μιας ηλιόλουστης ημέρας μέχρι τα μεσάνυχτα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Mario Vitti, Οδυσσέας Ελύτης, Αθήνα, 2000, ΕΡΜΗΣ
2. Αποστολίδου Βεν.-Χοντολίδου Ελ., Λογοτεχνία και Εκπαίδευση, Αθήνα 2006, Εκδ. τυπωθήτω
3. Γλώσσα και Λογοτεχνία στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, επιμέλεια Μπαλάσκας Κ.-Αγγελάκος Κ, 2005, Μεταίχμιο
4. Ελύτης Οδ., Ανοιχτά Χαρτιά, Αθήνα, 1987, Ίκαρος (σελ. 37,153,457)
5. Ελύτης Οδ., Ήλιος ο πρώτος, Αθήνα, 1979, Ίκαρος
6. Ελύτης Οδ., Τα ρω του έρωτα, Αθήνα, Ερμείας
7. Ελύτης Οδ., Ο ήλιος ο ηλιάτορας, Αθήνα, 1979, Ίκαρος
8. Ελύτης Οδ., Εν Λευκώ, Αθήνα, 1995, Ίκαρος (σελ. 34)
9. Ελύτης Οδ., Προσανατολισμοί, Αθήνα, 1979, Ίκαρος
10. Η ΛΕΞΗ, αφιέρωμα στον Οδ. Ελύτη, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 91, Τεύχ. 106
11. Καραντώνης Αν., Για τον Οδυσσέα Ελύτη, Αθήνα, 1992, Εκδ. Παπαδήμα
12. Κασκαντάμη Μ., Μαθαίνοντας στο internet Αρχαία-Νέα-Ιστορία, 2001, Καστανιώτης
13. Μπαμπινιώτης Γ., Γλωσσολογία και Λογοτεχνία, Αθήνα, 1991
14. Μυρογιάννη Ελ.-Μαυροσκούφης Δ., Φιλολογοί στον υπολογιστή, Καλειδοσκόπιο
15. Νέα Εστία, Αφιέρωμα στον Οδυσσέα Ελύτη, 1 & 15 Απριλίου 1997, Τεύχ. 1674-1675
16. Ο Ελύτης στην Εκπαίδευση, Ζητήματα ποιητικής-διδακτικές προσεγγίσεις, Πρακτικά 3ης Συνάντησης, Εκδ.ΙΜΠ
17. Π.Ε.Φ., Σεμινάριο 23, Οδυσσέας Ελύτης, Αθήνα, 1997
18. Παπαβασιλείου-Χαραλαμπάκη Ιωαν., Λογοτεχνία –Γλώσσα - Εκπαίδευση, Αθήνα, 2006, Εκδ. Πατάκη
19. Ράπτης Α.-Ράπτη Α. Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορικής, Αθήνα, 2004

20. Σοφιανού-Γεωργούση Δήμ., Οδυσσέας Ελύτης, Τόμος Α' Β' Γ' Δ',
Αθήνα, 1997

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. www.wikipedia.org
2. www.ekebi.gr
3. <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html>.
4. www.komvos.gr.
5. www.komvos.edu.gr.
6. www.ime.gr
7. [:www.shell.gr/](http://www.shell.gr/)
8. www.youtube.com,

Φύλλο Εργασίας 1

Ομάδα Α

1) Αναζητήστε στο διαδίκτυο βιογραφίες του Οδ. Ελύτη στις εξής διευθύνσεις:
α) www.wikipedia.org ακολουθήστε τα βήματα: (ελληνικά) > θεματικός κατάλογος > πολιτισμός και τέχνες > Λογοτεχνία > Υποκατηγορία: Ποίηση > Υποκατηγορία: ποιητές > Κατάλογος σύγχρονων Ελλήνων ποιητών > 1901-1930 > Οδ. Ελύτης και **β)** www.ekebi.gr ακολουθήστε τα βήματα: Τράπεζα δεδομένων – Αρχεία > ανθολογία Ελλήνων ποιητών > στο ευρετήριο ποιητών κλικ στο Ε > Στον κατάλογο ποιητών > Οδ. Ελύτης > Αναζητώ βιογραφία και κριτικές

2) Παρατηρήστε τη δομή τους, τα σχόλιά που ενδέχεται να υπάρχουν και επιλέξτε τα στοιχεία που σας χρειάζονται, ώστε **να συντάξετε το δικό σας βιογραφικό σημείωμα** για τον Οδ. Ελύτη με **διαγραμματικό χαρακτήρα** (ενδεικτικό διάγραμμα έχετε στις σελ. 82 του σχολ. Βιβλίου σας. Εκφρ.- Εκθ.).

Ομάδα Β

1) Αναζητήστε στο διαδίκτυο τη βιογραφία του Οδ. Ελύτη στη διεύθυνση www.ekebi.gr. ακολουθώντας τα βήματα: Τράπεζα δεδομένων – Αρχεία > ανθολογία Ελλήνων ποιητών > στο ευρετήριο ποιητών κλικ στο Ε > Στον κατάλογο ποιητών > Οδ. Ελύτης > Αναζητώ βιογραφία και κριτικές

2) Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα (εμπεριέχονται αυτοβιογραφικά στοιχεία):

Α) «Γεννηθήκατε... (ερώτηση δημοσιογράφου)

-Στην Κρήτη. Αλλά κατάγομαι από την Λέσβο και μεγάλωσα στην Αθήνα. Ενώστε με τρεις ευθείες επάνω στο χάρτη αυτά τα σημεία και θα δείτε να σχηματίζετε ένα τρίγωνο, που το κέντρο του θα βρίσκεται «κάτω» στο Αιγαίο πέλαγος».(απόσπασμα από συνέντευξη)

Β) «... σε ώριμη ηλικία μου δόθηκε η χάρη να λάβω μέρος, σε ένα από τα γενναία εκείνα βήματα που κάνει ο Ελληνισμός προς το θαύμα, με κάθε πιθανότητα να πέσει, κι όμως με κάθε βεβαιότητα να κερδίσει».

Γ) «Για μένα το Αιγαίο δεν είναι μόνο ένα μέρος της φύσης αλλά ένα είδος της δακτυλικό αποτύπωμα».

Δ) «Εγώ και η γενιά μου πασχίσαμε να βρούμε το αληθινό πρόσωπο της Ελλάδας».

Ε) «Θα ήθελα τώρα να σας μιλήσω για το ρόλο της φύσης ακόμα και αν δεν υπήρχε η φύση, θα έπρεπε να την επινοήσουμε, γιατί διαφορετικά δε θα μπορούσαμε να υπάρξουμε».

Αφού συγκρίνετε **τη βιογραφία και τα αυτοβιογραφικά** σχόλια **δημιουργήστε ένα δικό σας κείμενο** σε γ' ενικό πρόσωπο μετατρέποντας τα αυτοβιογραφικά στοιχεία του ποιητή σε δικά σας σχόλια, που θα συμπληρώσουν το βιογραφικό του σημείωμα.

Ομάδα Γ

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html>, και παρατηρήστε τους τίτλους των έργων και τα περιεχόμενα, σε όσα έργα είναι δυνατόν.

2) Αναζητήστε στο ηλεκτρονικό λεξικό www.komvos.edu.gr/ τις άγνωστες λέξεις, ακολουθώντας τα βήματα: λεξικά> λεξικά On- Line

3) Κάντε ένα κατάλογο με τα θέματα που εντοπίσατε ή μαντέψατε μέσα από τα περιεχόμενα αφού λάβετε υπόψη σας και τα παρακάτω κείμενα:

Α) «Θα παρατηρήσετε ίσως ότι στην ποίησή μου έχω συχνά αναφερθεί στη θάλασσα σε κήπο. Το κάνω γιατί η θάλασσα είναι κάτι τόσο οικείο όπως ένας κήπος» (απόσπασμα από συνέντευξη).

Β) «Ο έρωτας – ας ομολογήσουμε – λειτουργεί σ' όλη την έκταση και σ' όλο το βάθος του τη ζωή..» (Ανοιχτά χαρτιά σελ. 153)

Γ) «Η θέση του ήλιου μέσα στον ηθικό κόσμο παίζει τον ίδιο ρόλο που παίζει και μέσα στη φύση των πραγμάτων», (Αν. Χαρτιά, σελ. 457)

Δ) «Έχω συλλάβει τη μορφή μου κάτω ανάμεσα σε μια θάλασσα, και σε ένα κορίτσι ξυπόλητο, που του σηκώνει ο άνεμος το ρούχο» (Αν. Χαρτιά σ. 37.)

Ε) «Ο κόσμος των φυτών με γοήτευσε. Αείποτε μ' εξέπληξε». (Εν λευκώ σ. 34)

Φύλλο εργασίας 2

Ομάδα Α

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.komvos.edu.gr ακολουθώντας τα βήματα: Λεξικά > Λεξικά On-Line > παράλληλη αναζήτηση και αναζητήστε τις λέξεις: **Ηλιάτορας, πετροπαιγνιδιάτορας, τρισήλιε, σουνίσανε, λοξάτος, εστρατήγεψαν.**

Τι διαπιστώνετε; Γιατί κατά τη γνώμη σας έχετε αυτό το αποτέλεσμα; Στις διαπιστώσεις σας και στα συμπεράσματα θα σας βοηθήσει η παρακάτω άποψη του Οδ. Ελύτη:

«Με επέκριναν γιατί χρησιμοποιώ ορισμένες σπάνιες λέξεις. Θέλω όμως το κείμενο να είναι εντελώς παρθενικό και απομακρυσμένο από τη χρήση των λέξεων. Θα πήγαινα κάμποσο μακριά για να πω ότι το θέλω αντίθετο προς την καθημερινή χρήση».

(Σύγχρονοι ποιητές: Οδυσσέας Ελύτης. Συνέντευξη στον Ivar Ivasik)

2) Σε όποιο λεξικό επιλέξετε, στη θέση Λήμμα πληκτρολογήστε το χαρακτήρα **%άτορας** και από τις εμφανιζόμενες λέξεις να κάνετε έναν κατάλογο 20 λέξεων, επιλέγοντας μόνον αυτές που δηλώνουν εξουσία. Ποια σημασία αποκτούν οι λέξεις: **Ηλιάτορας, πετροπαιγνιδιάτρας, βιγλάτορας;**

Ομάδα Β

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.komvos.edu.gr. Αναζητήστε Λεξικά > Λεξικά On-Line > παράλληλη αναζήτηση και αναζητήστε τις λέξεις **ορίζω, δυνατός, τρώγομαι**. Εντοπίστε την κυριολεκτική και μεταφορική τους σημασία και σχηματίστε τις δικές σας προτάσεις.

2) Αναζητήστε τη σημασία των λέξεων **χαμπέρι, χαμίνια, έφριξε, ραπόρτο, αποκοτιά, εστρατήγεψαν, γήτεψαν** και εντάξτε τις σε δικές σας προτάσεις.

Ομάδα Γ

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html> και αναζητήστε το ποίημα «**ο Ήλιος ο Ηλιάτορας**». Έχοντας το ποίημα ως αναφορά να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω στίχων, ώστε να φανούν οι αντιθέσεις:

Όμορφη καιπατρίδα
Ρίχνει να πιάσει ψάρια πιάνει.....
Στήνει στη γη καράβι.....
.....ξενιτεύεται
Κάνει να πάρει πέτρα.....
Μπαίνει σ ένα βαρκάκι.....
Πέντε μεγάλους βγάζει.....
.....τους δοξολογεί

Αναζητήστε στο ποίημα και άλλους στίχους και με αντιθέσεις και καταγράψτε τους.

.....
.....

Γιατί ο ποιητής επιλέγει την αντίθεση προκειμένου να μιλήσει για την «**όμορφη και παράξενη πατρίδα**»; Ποια χαρακτηριστικά έχει αυτή η πατρίδα; Στο τελευταίο 20λεπτο ανακοινώστε προφορικά τα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας στα ηλεκτρονικά λεξικά.)

Φύλλο εργασίας 3

Ομάδα Α

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.ime.gr. Βρίσκεστε στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού > αρχική σελίδα > Κόμβοι ΙΜΕ > ιστορικοί κόμβοι > <http://www.e->

history.gr > Σύγκριση Ελλάδα > 1945-2000 > 1960-1970 > πραξικόπημα 1967 και πολιτισμός Ι > 1970-1980 και πολιτισμός ΙΙ. **Κρατήστε σημειώσεις** προκειμένου να ενημερώσετε τους συμμαθητές για την περίοδο αυτή.

2) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση www.snhell.gr . Βρίσκεστε στο Σπουδαστήριο του Νέου Ελληνισμού. Ακολουθήστε τα βήματα : Έργα Αναφοράς > Λεξικό Νεοελληνικών Παραθεμάτων και Πορισμάτων. Στην αναζήτηση παραθεμάτων, πληκτρολογήστε το όνομα Ελύτης .Αναζητήστε τα παραθέματα 9, 29, 46 και 48.

3) Σχολιάστε σε μια παράγραφο την άποψή του ποιητή για την Ιστορία και επιχειρηματολογήστε πάνω στα ερωτήματα: Τι αντιπροσωπεύει το «Τρελοβάπορο»; Γιατί ο Οδ. Ελύτης επιλέγει αυτή την πρωτότυπη και δυναμική σύγκριση της Ελλάδας με Τρελοβάπορο; Σχετίζεται με το δικτατορικό καθεστώς;

Ομάδα Β

Στη διεύθυνση www.youtube.com, αναζητήστε τη μουσική των ποιημάτων **Μαγισσάκι, Μαρίνα, Τρελή ροδιά**, πληκτρολογώντας τους τίτλους τους. Αναζητήστε επίσης μελοποιημένα αποσπάσματα του «**Ήλιου του ηλάτορα**». Κρατήστε σημειώσεις προκειμένου να προτρέψετε τους συμμαθητές σας να αναζητήσουν και εκείνοι όποια κατά τη γνώμη σας είναι ενδιαφέροντα.

Ομάδα Γ

Στο cd-rom που σας δόθηκε παρατηρήστε τα κολλάζ του Οδ. Ελύτη. Σχολιάστε τα χρώματα, τη θεματολογία τους, τα παράδοξα που εντοπίζετε και επιλέξτε τα πιο αντιπροσωπευτικά , για να τα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Φύλλο εργασίας 4

1) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση: www.snhell.gr/ . Ακολουθήστε τα βήματα : Ανθολόγιο Αναγνώσεων > επιλέξτε στο Α Αλεπουδέλης (Ελύτης) Οδυσσέας. Ακούστε τα ποιήματα **1) Πορτοκαλένια 2) Λακωνικό 3) Της αγάπης αίματα (Άξιον Εστί)**

Σχολιάστε το ύφος και τον τόνο της φωνής, την άρθρωση, τη μουσικότητα του λόγου. Επιχειρήστε τη δική σας ανάγνωση στο ποίημα το οποίο θα επιλέξετε να διαβάσετε προς τους συμμαθητές σας.

2) Πληκτρολογήστε τη διεύθυνση <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html> και αναζητήστε ποιήματα από τις εξής συλλογές: (ένα ποίημα για κάθε τα ομάδα των δύο ατόμων)

4. Ήλιος ο Πρώτος

- Παιδί με το γρατσουνισμένο γόνατο
- Ναυτάκι του περιβολιού
- Η πορτοκαλένια

5. Τα Ρω του έρωτα

- Μαρίνα , Ελένη
- Δελφινοκόριτσο, Η ποδηλάτισσα
- Του ανέμου και της Παινεμένης

6. Προσανατολισμοί

- Η τρελή ροδιά
- Η πεντάμορφη στον κήπο

7. Και από το έργο **Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας** το μέρος:

- Κορίτσι

3)Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις κατανόησης:

- Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής; Δώστε τα χαρακτηριστικά του.
- Περιγράψτε το σκηνικό μέσα στο οποίο κινούνται. Καταγράψτε τις κινήσεις τους.
- Σε ποια εποχή ξετυλίγεται το σκηνικό; Εντοπίστε τα χρώματα.
- Ποια συναισθήματα κατέχουν του πρωταγωνιστές;
- Εντοπίστε εικόνες οπτικές- ακουστικές- κινητικές.

4)Αναζητήστε και καταγράψτε λέξεις ή εκφράσεις **«παράδοξες»**, μη αποδεκτές δηλαδή στην καθημερινή μας γλώσσα. Πώς λειτουργούν ως γλωσσικές προκλήσεις; Να λάβετε υπόψη σας και την άποψη του Οδυσσέα Ελύτη, ο οποίος στα *«Ανοιχτά Χαρτιά»* δηλώνει, ότι **« μια λέξη δεν είναι πέντε ή δέκα γράμματα που ρίχνουν στο χαρτί ή στον αέρα, αλλά «τσαμπιά εικόνων», είναι «λέξεις πεταλούδες», είναι «λέξεις χειροβομβίδες»**

5)Διαβάστε το απόσπασμα **«Οι φραστικές εκφυρσοκροτήσεις...τη Σαπφώ»** στη σελίδα <http://durabond.ca/gdouridas/elytis.html> και σχολιάστε τη χρήση της γλώσσας από τον ποιητή στη διαμόρφωση της οποίας καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο υπερρεαλισμός.

6)Επισκεφτείτε τη διεύθυνση <http://www.komvos.edu.gr/>. Ακολουθείστε τα βήματα: *«Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία» > «Ρεύματα- Κινήματα» > «Υπερρεαλισμός»*. Το επόμενο σας βήμα είναι να επιλέξετε από τα περιεχόμενα που εμφανίζονται αριστερά της σελίδας το κείμενο με τον αριθμό 12 **«Τέχνη- Τύχη –Τόλμη»**. Στο Γ' μέρος του κειμένου αναζητήστε τα λεκτικά παιχνίδια, σχολιάστε τα και επιχειρείστε να δημιουργήσετε τα δικά σας.